

I. megoldás. Két tömegpont egymásra $\gamma \frac{m_1 m_2}{|r|^3} \mathbf{r}$ gravitációs erőt fejt ki. A feladatban szereplő kockáknak van kiterjedésük, és nincsenek olyan messze egymástól, hogy tömegpontként kezelve őket könnyen ki lehetne számolni a rájuk ható erőt. Ha az erő nagyságát nem is, de a két elrendezésben fellépő erők *arányát* egyszerű megfontolással meghatározhatjuk.

Bontsuk fel a két kis kockát nagyon sok kicsiny, pontszerűnek tekinthető részre. Daraboljuk fel a két nagy kockát is ugyanennyi részre, mint a kicsiket oly módon, hogy az egyik felbontás a másik arányos (lineáris méreteiben háromszoros) nagyítása legyen. A kockák között ható gravitációs erő mindkét esetben a felbontás kis részei között ható erők vektori összege.

Hasonlítsuk össze páronként a kis részek között ható erőket az a és a $3a$ oldalélű kockákra. A nagyobb kocka felbontásánál keletkező kicsi részek tömege $3^3 = 27$ -szer nagyobb, mint a kis kockák megfelelő részeié. A részek közötti távolság viszont mindegyik párnál 3-szor nagyobb a $3a$ oldalélű kockáknál, mint a kisebb párjuknál, így végül az erők aránya $27^2/3^2 = 81$. Mivel ez az arány mindegyik erőpárra igaz, és a kis darabok között ható erők iránya megegyezik a két elrendezésnél, az eredő erőre is fennáll: a $3a$ oldalélű kockák 81-szer nagyobb gravitációs vonzóerőt fejtenek ki egymásra, mint a kisebb, a oldalélű kockák.

II. megoldás. A feladatot a dimenzióanalízis módszerével is megoldhatjuk. A keresett F erő nyilván függ a γ gravitációs állandótól, a testek ρ sűrűségétől, valamint a d -vel jelölt méretüktől. (Esetünkben $d = a$, illetve $d = 3a$.) A paraméterektől való függést kereshetjük hatványok szorzatának alakjában:

$$F \sim \gamma^x \cdot \rho^y \cdot d^z,$$

ahol x , y és z ismeretlen kitevők. A fenti függvénykapcsolatnak dimenziók szempontjából is helyesnek kell lennie:

$$\text{N} = \left(\frac{\text{N m}^2}{\text{kg}^2} \right)^x \cdot \left(\frac{\text{kg}}{\text{m}^3} \right)^y (\text{m})^z.$$

A newton, a méter és a kilogramm független mértékegységek (jóllehet a newton nem SI-alapmértékegység), emiatt a hatványkitevőjük külön-külön „rendben kell legyen”, vagyis teljesülnie kell a következő egyenleteknek:

$$1 = x, \quad 0 = 2x - 3y + z, \quad 0 = -2x + y.$$

Ezek megoldása: $x = 1$; $y = 2$ és $z = 4$, vagyis a keresett függvénykapcsolat:

$$F \sim \gamma \rho^2 d^4.$$

Látható, hogy ha a d méretet az eredeti érték 3-szorosára növeljük, a vonzóerő $3^4 = 81$ -szer lesz nagyobb.